

Sense màscara

Text > JOAQUIM PIJOAN

2017: *Dietari d'un any convuls* és, de les obres de J. N. Santaaulàlia, la primera que lleigeixo. Si començo aquesta breu ressenya amb una confessió, que és un *mea culpa* potser imperdonable, és perquè hi he trobat un gran autor, un escriptor que és tot el contrari del que Josep Pla escriu sobre Eugeni d'Ors a *El quadern gris*, a la pàgina 214: «Aspira constantment a subratllar-se. Parla amb una veu cursiva. Escriu d'una manera tibada, simbòlica i sacerdotal. És un home cada dia més dominat per la seva màscara».

J. N. Santaaulàlia és del tot antagònic a aquest D'Ors dibuixat per Pla. I ho dic com un elogi en tots els sentits, tant en el fons com en la forma.

Pla és l'únic autor que Santaaulàlia cita en el *Dietari*, i que hi és present sempre, de forma explícita però també implícita, planant com una rosada matinal que amoreix les pastures i boscuries del Pla de l'Estany, la terra natal que l'autor descriu amb una finesa tendra, amorosa i inspirada. Tanmateix, Santaaulàlia no *plana*, té veu pròpia i viu una riquesa interior callada i austera, amb un estil personal, discret i efectiu en gran manera, i unes notes d'ironia tan ben dosificades, que tot plegat m'ha portat a preguntar-me què collons hi foto, exiliat al Guinardó barceloní, envoltat dels *pijoapartes* d'un tal Marsé, quan hi ha un Pla de l'Estany amb uns personatges com en

Boris, autèntics i genuïns, i un escriptor que serva «lo pus bell catalanes del món»?

L'any 2017 i els fets d'octubre, que tenim a la memòria, hi són tractats amb una naturalitat clarivident i sense la flamarada banal de tants textos que hem llegit durant aquests tres últims anys. Santaaulàlia escriu amb un rigor cert, ben informat, i et convenç, senzillament perquè sap de què parla, i hi toca, escrigui del seu amor per Itàlia o de la seva passió per la cultura japonesa. Aquesta sàvia combinació d'arrelament i universalitat l'ha portat a un estil narratiu d'alta volada. Però també té aquest mateix estil quan retroba els seus exalumnes pakistanesos del Raval barceloní; tot i ser conscient de la delicada situació que vivim, mai no amaga el cap sota l'ala, i des de la seva modestia d'escriptor gens mediàtic, els transmet un amor pel coneixement del català, un esforç callat i somort que després la realitat social dilueix en la babel barcelonina.

Amant dels viatges, sigui a Menorca, a Nova York o a la idealitzada Anglaterra, el *Dietari* és un exercici disciplinat de descripció dels diversos paisatges amb els seus personatges, dels quals té un coneixement personal, directe, precís. Excel·leix en aquest punt: la descripció per damunt de l'opinió. Ara que tothom es veu amb cor d'opinar de tot i de tothom, amb coneixement o sen-

SANTAULÀLIA, J. N. 2017: *Dietari d'un any convuls*. Cassà de la Selva: Editorial Gavarres, 2021. 267 p.

se, descriure com ho fa ell ja no està a l'abast dels escriptors sense arrels.

Acaba el llibre dient: «Només he volgut retenir un lleu reflex de la clor dels meus dies», però jo estic convençut que ha fet molt més. Ras i curt, ens trobem davant d'una literatura sense màscara. Llegiu-lo. No us en penedireu.

Els cerdans que van viure la barbàrie nazi

Text > SANDRA ADAM AUGER

«L'educació i la memòria són essencials per construir i mantenir societats lliures, democràtiques, socials i sostenibles», diu Enric Garriga Elies, president de l'Amical de Mauthausen, a la presentació del llibre *Cerdans i alt-urgellencs als camps nazis*. Es tracta d'un volum que treballa des de la importància del coneixement de la microhistòria per aconseguir que les noves generacions coneguin la barbàrie nazi.

Aquesta obra es va publicar l'any 2020 per commemorar el setanta-cinquè aniversari del final de la Segona Guerra Mundial i l'alliberament dels camps de concentració i extermini nazis. Escrit a quatre mans pels autors Marc Bernadas i Pau Chica, aquest treball de recerca treu de l'oblit sis cerdans i catorze alt-urgellencs que van patir l'horror dels camps nazis. I amb aquest objectiu, els autors no només parlen

de nazisme, sinó que fan un exercici encomiable de contextualització històrica minuciosa en el qual situen les comarques de la Cerdanya i de l'Alt Urgell en els grans episodis de la història contemporània del nostre país i d'Europa. De la Guerra Civil al nazisme passant per l'exili republicà, el manuscrit busca posar en relleu que també es van partir crims nazis al Pirineu. El text està ben documentat i presenta una bibliografia conseqüent